

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 kwietnia 2015 r. J. B. (1) wystąpiła przeciwko M. B. o ustalenie nieważności umowy darowizny nieruchomości położonej w miejscowości S., dla której Sąd Rejonowy w Zgierzu V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą kw nr (...). Nadto powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

(pozew, k. 2-4)

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 maja 2015 r. pozwana M. B. (1) wniosła o oddalenie powództwa w całości, wnosząc w przypadku uwzględnienia powództwa o zasądzenie od powódki na jej rzecz kwoty 12.000 zł tytułem zwrotu nakładów na nieruchomość.

W piśmie z dnia 9 czerwca 2015 r. strona pozwana sprecyzowała, że w razie uwzględnienia powództwa i nakazania wydania nieruchomości, wnosi o wstrzymanie wydania do czasu zwrócenia przez powódkę pozwanej kwoty 12.000 zł tytułem poniesionych nakładów. Nadto wniosła o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych.

(odpowiedź na pozew, k. 38-40; pismo, k. 61-64)

Postanowieniem zapadłym na rozprawie w dniu 19 marca 2016 roku Sąd powiadomił o toczącym się postępowaniu Prokuraturę Okręgową w Łodzi w celu rozważenia wstąpienia do sprawy lub wystąpienia z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie. Prokuratura nie znalazła podstaw do przystąpienia do sprawy ani z żądaniem ubezwłasnowolnienia.

(protokół skrócony rozprawy k- 209, pismo k- 224-226)

Na rozprawie z dnia 1 czerwca 2016 r. powódka potwierdziła wszystkie czynności jakie dokonał jej pełnomocnik w sprawie.

(protokół, k. 240v., e-protokół, adnotacja: 00:51:10).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka J. B. (1) ma 82 lata. Na emeryturę przeszła w wieku 60 lat. Natomiast do 2012 r. wykonywała zawód radcy prawnego. Powódka ma dwójkę rodzeństwa siostrę G. C. i brata L. B. (1). J. B. (1) ma także adoptowanego syna M. B. (2) oraz wnuczkę M. B. – pozwaną oraz wnuka M..

Powódka miała dobre relacje z rodziną - opłacała pozwanej prywatną szkołę, a synowi wykupiła mieszkanie.

(okoliczności bezsporne)

W 2012 roku u powódki pojawiły się problemy ze zdrowiem. W marcu tegoż roku była po raz pierwszy hospitalizowana na Oddziale Neurologicznym szpitala im. B. w Ł., gdzie nie postawiono ostatecznego rozpoznania. W badaniu rezonansem magnetycznym stwierdzono jednak uogólnione zaniki korowe oraz ogniska podmielinizacyjne.

Stan zdrowia powódki pogarszał się, pojawiły się urojenia, omamy. Ostatecznie, z uwagi na sygnał ze strony sąsiadki, syn M. B. (2) zabrał matkę do siebie do domu. Powódka zamieszkała w 2013 r. z synem, jego żoną M. B. oraz wnuczką M. B. (3). Syn powódki ma dwupokojowe mieszkanie w Ł. przy ul. (...). Powódka spała razem z wnuczką M. B. w małym pokoju, w którym znajdowało się piętrowe łóżko. Powódka nie była zadowolona z warunków w jakich mieszkała. Nie mogła wychodzić z mieszkania sama, ostatecznie wychodziła jedynie pod kontrolą. Zabrano powódce dowód osobisty i kartę bankomatową, a także całą dokumentację medyczną. Powódka nie była w stanie przy sobie wszystkiego zrobić

samodzielnie. M. B. (1) pomagała jej przy kąpieli, myciu głowy, udaniu się do łazienki. W okresach letnich aż do września rodzina syna wraz z powódką mieszkała na działce w S., która była własnością powódki.

Powódka nadal miała problemy ze zdrowiem - uciekała z domu. W czerwcu 2013 r. ze względu na pobudzenie, synowa wezwała pogotowie. Powódka została hospitalizowana w oddziale psychiatrycznym szpitala im. B. w L., gdzie rozpoznano organiczne zaburzenia urojeniowe oraz podejrzenie rozpoczynającego się otępienia naczyniowego. Po wyjściu ze szpitala psychiatrycznego wróciła i ponownie zamieszkała w mieszkaniu syna. Miała przepisane leki, które jej podawano. W czasie pobytu u M. B. (2) powódkę odwiedzali brat z bratową. Powódka obchodziła tam 80 urodziny, spędziła z rodziną S..

W lutym 2014 r. J. B. (1) została zarejestrowana w (...), gdzie po przeprowadzeniu badania psychologicznego rozpoznano otępienie w chorobie Alzheimerera. J. B. (1) miała również od kilku lat problemy ze słuchem.

(zeznania świadków: H. D., k. 120-121, e-protokół, adnotacja od 00:13:46 do 00:40:57; L. B. (1), k. 121-122, e-protokół adnotacje od 00:45:36 do 01:08:35; Z. B., k. 122-122v., e –protokół adnotacje od 01:12:14 do 01:27:41; U. S., k. 122v.-123, e-protokół, adnotacje od 01:28:21 do 01:34:19; M. B., k. 123v. do 124, e-protokół adnotacje od 01:44:12 do 01:50:27; A. C., k. 164-165, e-protokół adnotacje od 00:16:40; M. B. (2), k. 165-165v., e-protokół, adnotacje od 00:52:43 do 01:12:49; W. K., k. 165v.-166, e-protokół, adnotacje od 01:12:46 do 01:21:04; M. S., k. 166v.-167, e-protokół adnotacja od 01:29:17 do 01:37:17; Z. L., k. 166v.-167 e-protokół, adnotacje: od 01:39:46 do 01:50:43; J. C., k. 167v.-168 e-protokół adnotacje od 01:54:40 do 02:04:35; W. J., k. 168v.-169 e-protokół, adnotacje od 02:21:17 do 02:33:24; A. M., k. 169-169v, e-protokół adnotacje od 02:33:51 do 02:46:37; M. M. (2), k. 169v.-170, e-protokół adnotacje od 02:48:14 do 02:53:11; J. M., k. 170 e-protokół, adnotacja 02:55:58; dokumentacja medyczna, k. 19-27, 42-45, i 177-188; zdjęcia w kopercie, k. 51; zeznania powódki, k. 207v.-208v, adnotacja od 00:18:24 do 00:39:24 w zw. z k. 239v. adnotacja: 00:14:54, k. 239v-240, e-protokół adnotacje: od 00:16:41 do 00:31:14; zeznania pozwanej, k. 240-240v. e-protokół adnotacje od 00:36:07 do 00:47:02)

W dniu 24 czerwca 2014 r. powódka J. B. (1) i pozwana M. B. (1) zawarły, przed notariuszem G. S. (1), umowę darowizny nieruchomości położonej w miejscowości S., gminie O., oznaczonej jako działka gruntu 2093, o obszarze 9 arów 92 m², dla której Sąd Rejonowy w Zgierzu V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Na podstawie tej umowy, powódka darowała przedmiotową nieruchomość na rzecz wnuczki M. B., która tą darowiznę przyjęła. Stawiające oświadczyły, że wartość darowizny wynosi 100.000 zł.

Na podstawie tejże umowy Sąd wpisał w Dziale II księgi wieczystej o numerze (...) pozwaną jako właściciela nieruchomości .

W dniu 16 lutego 2015 roku powódka podjęła decyzję, że nie wraca do syna i synowej.. Od tego dnia powódka zamieszkała u swojej siostry A. C.. Powódka obawiała się być u synowej, gdyż odkryła, że zniknęły jej pieniądze z banku, a ona sama dostawała od syna jedynie drobne sumy pieniędzy. Po przeprowadzce powódka skarżyła się bratu i siostrze na sposób sprawowanej opieki przez syna i synową. Powódka po zamieszkaniu u siostry zakupiła dwa aparaty słuchowe.

(zeznania świadków: H. D., k. 120-121, e-protokół, adnotacja od 00:13:46 do 00:40:57; L. B. (1), k. 121-122, e-protokół adnotacje od 00:45:36 do 01:08:35; Z. B., k. 122-122v., e –protokół adnotacje od 01:12:14 do 01:27:41; U. S., k. 122v.-123, e-protokół, adnotacje od 01:28:21 do 01:34:19; M. B., k. 123v. do 124, e-protokół adnotacje od 01:44:12 do 01:50:27; A. C., k. 164-165, e-protokół adnotacje od 00:16:40; M. B. (2), k. 165-165v., e-protokół, adnotacje od 00:52:43 do 01:12:49; W. K., k. 165v.-166, e-protokół, adnotacje od 01:12:46 do 01:21:04; M. S., k. 166v.-167, e-protokół adnotacja od 01:29:17 do 01:37:17; Z. L., k. 166v.-167 e-protokół, adnotacje: od 01:39:46 do 01:50:43; J. C., k. 167v.-168 e-protokół adnotacje od 01:54:40 do 02:04:35; W. J., k. 168v.-169 e-protokół, adnotacje od 02:21:17 do 02:33:24; A. M., k. 169-169v, e-protokół adnotacje od 02:33:51 do 02:46:37; M. M. (2), k. 169v.-170, e-protokół adnotacje od 02:48:14 do 02:53:11; J. M., k. 170 e-protokół, adnotacja 02:55:58; dokumentacja medyczna, k. 19-27, 42-45, i 177-188; zdjęcia w kopercie, k. 51; zeznania powódki, k. 207v.-208v, adnotacja od 00:18:24 do 00:39:24 w

zw. z k. 239v. adnotacja: 00:14:54, k. 239v-240, e-protokół adnotacje: od 00:16:41 do 00:31:14; zeznania pozwanej, k. 240-240v. e-protokół adnotacje od 00:36:07 do 00:47:02, wydruk z elektronicznej kw k-11-18)

W dniu 3 kwietnia 2015 roku powódka udała się do kancelarii (...) i udzieliła temu radcy prawnemu pełnomocnictwa .
(zeznania powódki 00:31:00-00:35:14, pełnomocnictwo k- 5)

Pismem z dnia 28 maja 2015 r., skierowanym do M. B., J. B. (1) złożyła oświadczenie o odwołaniu darowizny.
(umowa darowizny, k. 7-10; oświadczenie, k. 65)

W ocenie psychiatrycznej powódka J. B. (1) w dacie sporządzania umowy - 24 czerwca 2014 r. oraz w dacie udzielania pełnomocnictwa 3 kwietnia 2015 r. nie była w stanie swobodnie i świadomie podjąć decyzję i wyrazić swoją wolę.

W dniach 3 kwietnia 2015 r. i 24 czerwca 2014 r. J. B. (1) miała już zdiagnozowane otępienie charakteryzujące się zaburzeniami pamięci, obniżeniem plastyczności myślenia, uczenia się, planowania, analizy i syntezy.

(opinia biegłego psychiatry w kopercie, k. 188; ustna uzupełniająca opinia biegłego psychiatry, k. 207v., e-protokół, adnotacje od 00:02:10 do 00:09:11).

Z punktu widzenia psychiatrycznego proces otępienny nie może się cofnąć, może się rozwijać albo zatrzymać. Nie ma możliwości reemisji przy procesie otępiennym to jest proces trwały. U powódki przejawia się zaburzeniami pamięci myślenia abstrakcyjnego, planowania. Proces ten u powódki stoi w miejscu.

W ocenie psychiatrycznej powódka nie jest w stanie kierować swoim zachowaniem. Wynika to z procesu otępiennego w którym uszkodzeniu uległa pamięć i myślenie. Zaburzenia urojeniowe u powódki ustąpiły ale nie proces otępienny. Powódka w codziennych najprostszych sprawach radzi sobie sama. Chodzi o mycie robienie zakupów. Nie jest w stanie zajmować się sprawami urzędowymi i w tym zakresie wymaga pomocy.

(opinia biegłego psychiatry w kopercie, k. 188; ustna uzupełniająca opinia biegłego psychiatry, k. 207v., e-protokół, adnotacje od 00:02:10 do 00:09:11).

Powódka J. B. (1) złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez M. B. w związku z darowizną nieruchomości położonej w miejscowości S.. Postępowanie przygotowawcze w przedmiotowej sprawie jest w toku.

(okoliczność bezsporna, zawiadomienie, k. 29-30; kserokopia akt, k. 90-118).

Powódka nie ma majątku. Obecnie mieszka w mieszkaniu, które wynajął dla niej brat, a które to znajduje się obok jego miejsca zamieszkania. Powódka mieszka sama w pokoju z kuchnią, płaci miesięcznie około 1.100 zł ze wszystkimi opłatami.

Obecnie powódka jestem na emeryturze, która wynosi około 4.000 zł.

Syn powódki ostatni raz miał kontakt z matką w lutym 2015 r. Obecnie nie utrzymuje kontaktu z matką. Powódka nie utrzymuje kontaktu z pozwaną.

(zeznania powódki, k. 207v.-208v, adnotacja od 00:18:24 do 00:39:24 w zw. z k. 239v. adnotacja: 00:14:54, k. 239v-240, e-protokół adnotacje: od 00:16:41 do 00:31:14; zeznania świadka: M. B. (2), k. 165-165v., e-protokół, adnotacje od 00:52:43 do 01:12:49; zeznania pozwanej, k. 240-240v. e-protokół adnotacje od 00:36:07 do 00:47:02)

Dokonując przytoczonych ustaleń faktycznych Sąd oparł się na zebranych w sprawie materiale dowodowym, w szczególności: dowodach z dokumentów – nie budzących wątpliwości co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy i nie kwestionowanych przez żadną ze stron, opinii biegłego, którą Sąd uznał za rzetelną i w pełni wyjaśniającą wszystkie konieczne do rozstrzygnięcia kwestie, a także na zeznaniach stron i występujących w sprawie świadków.

Każda z przesłuchiwanych osób przedstawiła pewne zdarzenia, które w jej pamięci szczególnie się utrwały oraz własne wrażenia z kontaktów z J. B. (1), w okresie ostatnich lat przed podpisaniem przez nią umowy darowizny, jak i po jej podpisaniu. Z zeznań tych wynika niezbicie, że stan świadomości powódki, na przestrzeni lat, stopniowo się pogarszał, z tym, że świadkowie nie byli w stanie precyzyjnie umiejscowić w czasie, zdarzeń, które o tym świadczyły. Z tych względów, należało je uzupełnić dowodami z dokumentacji medycznej i badań diagnostycznych, które wskazują na stopniowy i nieodwracalny postęp procesów otępiennych, zaś zeznania świadków pozwalają poznać objawy, jakie tym procesom towarzyszyły, które z kolei wskazują na zaawansowanie zmian. Pominięte zostały natomiast te fragmenty zeznań świadków, w których zawarte były ich własne oceny i osądy, dokonane na okoliczność stanu świadomości powódki w okresie dokonywania spornej czynności prawnej, które z przyczyn oczywistych nie mogą stanowić miarodajnej podstawy do czynienia ustaleń faktycznych w tym przedmiocie, zwłaszcza w sytuacji, gdy pozostają one w sprzeczności z dokonaną w tym zakresie kategoriową i jednoznaczną oceną przez biegłego sądowego lekarza psychiatrę.

W szczególności nie może być miarodajną oceną dokonana w tym zakresie przez notariusza, przed którym czynność była dokonywana, który stan psychiczny powódki mógł ocenić wadliwie, co więcej nie pamiętał stron spornej umowy i czynności towarzyszących sporządzeniu spornego aktu notarialnego. Wobec powyższego, Sąd zeznania świadka G. S. (2) – notariusza - pominął.

Za niewiarygodne, w świetle wyników postępowania dowodowego, w szczególności zapisów dokumentacji medycznej i opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii oraz powódki (która nie pamiętała samej czynności prawnej), należało uznać zeznania pozwanej i świadków M. B. (2) (jak również jego żony), w których utrzymywali, że powódka w dniu dokonania darowizny była świadoma, że sama zaproponowała dokonanie darowizny, a wcześniej spontanicznie weszła do notariusza, aby wypytać go o szczegóły jakie dokumenty są niezbędne do zawarcia takiej umowy. Powyższe zeznania, pozostają bowiem w sprzeczności z resztą zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. W szczególności, jak już wskazano wyżej z opinią biegłego psychiatry, któremu to Sąd dał wiarę. Podkreślenia również wymaga, że biegły wszelkie wątpliwości stron wyjaśnił w ramach opinii ustnej, a żadna ze stron nie wniosła o powołanie innego biegłego.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo jako zasadne podlegało uwzględnieniu w całości.

Podstawą prawną żądania powódki jest art.189 k.p.c. w zw. z art. 82 k.c.

W pierwszej kolejności jednak odnieść się należy do stanu zdrowia powódki, oraz do kwestii tego, czy mogła ona, udzielić skutecznie pełnomocnictwa radcy prawnemu J. B. (2). Biegły psychiatra ustalił, że powódka w dacie udzielenia pełnomocnictwa nie była w stanie swobodnie i świadomie podjąć decyzji i wyrazić swoją wolę.

Problematyka była przedmiotem rozważań judykatury. Podkreślenia wymaga, że skuteczność czynności podejmowanej w ramach postępowania procesowego, a więc także udzielenia pełnomocnictwa procesowego, jest uzależniona od dysponowania przez stronę zdolnością sądową oraz zdolnością procesową (art. 64 i art. 65 k.p.c.), przy czym w orzecznictwie i piśmiennictwie ugruntowany jest pogląd, że zdolność procesową ma także osoba, która jest dotknięta zaburzeniami psychicznymi, nawet w stopniu wyłączającym trwale świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, jeżeli osiągnęła pełnoletność i nie została ubezwłasnowolniona. Jej zdolność procesowa wypływa wprost z pełni zdolności do czynności prawnych (art. 65 §1 k.p.c. w zw. z art. 11 k.c. i art. 12 k.c.) (por. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1960 r. - zasada prawna – 1 CO 25/60, OSN 1961, nr 2, poz. 32, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1969 r., III CZP 74/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 98, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 1970 r., I CZ 84/70, OSNCP 1971, nr 5, poz. 90, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1976 r., IV PRN 8/76). W takiej sytuacji osoba dotknięta chorobą psychiczną i upośledzeniem umysłowym może, jeżeli jest pełnoletnia i nie została ubezwłasnowolniona, udzielić pełnomocnictwa procesowego, zachowuje bowiem w pełni zdolność procesową. Zaburzenia psychiczne mogą natomiast ograniczać lub

wyłączać tzw. zdolność postulacyjną, nienormowaną wprost w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, przez którą należy rozumieć kwalifikacje strony do samodzielnego działania w postępowaniu i osobistego podejmowania czynności procesowych. Przyjmuje się, że brak zdolności postulacyjnej wywołanej zaburzeniami psychicznymi zasadniczo nie powoduje nieskuteczności lub nieważności czynności. W razie wykrycia braku tej zdolności, sąd powinien jednak podjąć wszelkie kroki zmierzające do ustanowienia przez stronę pełnomocnika procesowego, a w wyjątkowych wypadkach zawiadomić prokuratora o celowości wstąpienia do sprawy lub złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie.

Szczegółowo wszystkie te kwestie były przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w uchwale Izby Cywilnej z dnia 26 lutego 2015 r. w sprawie III CZP 102/14 (Legalis Numer 1186134) stwierdził, że osoba z zaburzeniami psychicznymi, mająca zdolność procesową, może udzielić pełnomocnictwa procesowego.

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, wskazać należy, że powódka w chwili udzielenia pełnomocnictwa nie była osobą ubezwłasnowolnioną, a zatem miała zdolność procesową. Nadto nie toczyło się postępowanie o ubezwłasnowolnienie powódki, a prokurator (zawiadomiony przez Sąd – k. 209) odmówił wstąpienia do niniejszego postępowania (pismo, k. 224-226).

Powyższe w ocenie Sądu oznacza, że powódka mogła skutecznie udzielić pełnomocnictwa w niniejszej sprawie. Odmienne interpretacja prowadziłaby do wniosku, że osoba z zaburzeniami psychicznymi, która dokona niekorzystnej dla siebie czynności prawnej (np. darowizny) nie ma praktycznej możliwości jej wzruszenia. Nie może bowiem skutecznie ustanowić pełnomocnika i prowadzić postępowania (a postępowanie o ubezwłasnowolnienie wiąże się z długotrwałą procedurą i wystąpić o to mogłyby podmioty niezainteresowane tym by skutecznie dokonano jej ubezwłasnowolnienia). W ocenie Sądu, powódka powinna mieć zatem zapewnione prawo do skutecznego ustanowienia pełnomocnika procesowego w celu dochodzenia roszczenia o ustalenie nieważności tej umowy. Nadto istota przytoczonej powyżej uchwały Sądu Najwyższego wskazuje, że w podobnych sytuacjach, ustanowienie pełnomocnika jest nawet niezbędne i korzystne dla strony procesowej.

Nawet zaś gdyby uznać, że powódka nie udzieliła skutecznie przedmiotowego pełnomocnictwa, to w ocenie Sądu skutecznie na rozprawie w dniu 1 czerwca 2016 r. potwierdziła wszystkie czynności dokonane przez pełnomocnika J. B. (2). Wobec powyższego ewentualny brak należytego umocowania pełnomocnika nie może skutkować bezskutecznością dokonanych przez niego czynności ani nieważnością postępowania (Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1992 r., sygn. akt III CZP 112/92, a także Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1968 r., III CZP 93/68). W odniesieniu bowiem do profesjonalnego pełnomocnika procesowego, który nie był należyście umocowany, potwierdzenie dokonanych przez niego czynności przez stronę, w każdym etapie postępowania, aż do uprawomocnienia się orzeczenia wyklucza nieważność postępowania z powodu nienależytego umocowania.

W ocenie Sądu powódka na rozprawie z dnia 1 czerwca 2016 r, jak również w dniu 16 marca 2016 r., wykazała się pełną orientacją w sprawie, była w stanie samodzielnie sformułować żądanie procesowe, wskazała, iż wie, czego dotyczy sprawa oraz o co wniosła. Wskazała, iż znana jest jej treść pozwu, że posiada „egzemplarz” pozwu, a także pamięta okoliczności udzielenia pełnomocnictwa. Zdaniem Sądu powódka na rozprawie wykazała, że posiada zdolność postulacyjną. Przede wszystkim zaś potwierdziła umocowanie dla swojego pełnomocnika.

Na marginesie wskazać należy, że ostatecznie pełnomocnik strony pozwanej nie kwestionował przedmiotowego pełnomocnictwa.

Przechodząc do żądania pozwu, podkreślenia wymaga, że istnienie interesu prawnego stanowi przesłankę merytoryczną rozstrzygnięcia o roszczeniu opartym na art. 189 k.p.c., podlegającą badaniu w każdym stanie sprawy i z urzędu. Podkreślenia przy tym wymaga, że przesądzenie interesu prawnego powinno wyprzedzać badanie materialnoprawnych przesłanek żądania.

Wskazać należy, że interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi stan niepewności co do istnienia stosunku prawnego lub prawa, a wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości w tym zakresie i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2010 r. II PK 342/09 LEX nr 585783). Pojęcie interesu prawnego, użytego w art. 189 k.p.c., oznacza interes odnoszący się do stosunków prawnych (a nie jakichkolwiek), w których znajduje się powód w stosunku do pozywanych podmiotów. Każdy inny interes, któremu nie można przypisać przymiotnika "prawny", nie uzasadnia powództwa wytoczonego na podstawie art. 189 k.p.c.

W ocenie Sądu powódka miała interes prawny w niniejszej sprawie. Podkreślić bowiem należy, że powództwo o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym może wytoczyć tylko osoba uprawniona do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej (art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece - t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm. i art. 626² § 5 k.p.c.) – Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 15 marca 2006 r. III CZP 106/05 (Legalis Numer 73700). Powódka bez ustalenia nieważności przedmiotowej umowy darowizny, nie będzie mogła wystąpić z wnioskiem o dokonanie wpisu do księgi wieczystej, a także z powództwem o usunięcie niezgodności w księdze wieczystej.

Przesądżając istnienie interesu prawnego powódki, można przejść do oceny materialnoprawnej powództwa. W niniejszej sprawie istota problemu sprowadza się do oceny, czy oświadczenie woli powódki było dotknięte wadą oświadczenia woli wymienioną w art. 82 k.c.

Uznaje się, że dana osoba pozostaje w stanie wyłączającym świadomość wówczas, gdy – z uwagi na przyczyny natury wewnętrznej, wynikającej ze stanu tej osoby – nie posiada rozeznania, nie rozumie zachowań własnych oraz innych osób, nie zdaje sobie sprawy ze znaczenia własnego postępowania i jego konsekwencji. Podkreślić należy, że stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie musi oznaczać całkowitego zniesienia świadomości. Wystarczy bowiem istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Jeśli zaś chodzi o stan wyłączający swobodę w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli, zachodzi on wówczas gdy proces decyzyjny i uzewnętrznienie woli zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki, czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Należy zwrócić uwagę, że choć sposób redakcji przepisu art. 82 k.c. wskazuje na dwa różne stany faktyczne, które mogą występować samodzielnie i powodować, że oświadczenie złożone w tych warunkach będzie wadliwe, to jednak „granica między stanem wyłączającym świadome powzięcie decyzji, a stanem wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest bardzo płynna” (tak SN w wyroku z dnia 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05, LEX nr 180191).

Brzmienie przepisu art. 82 k.c. wskazuje, że nie ma znaczenia przyczyna, która wywołała stan opisany w zdaniu pierwszym przepisu, mowa bowiem o jakimkolwiek powodzie pozostawania w tymże stanie. Wskazane zaś w zdaniu drugim wyliczenie (choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy, zaburzenia czynności psychicznej choćby przemijające) ma charakter jedynie przykładowy.

Samo złożenie oświadczenia woli w stanie określonym w przepisie art. 82 k.c. powoduje jego nieważność i nie ma potrzeby badania jakichkolwiek innych okoliczności.

Złożenie konkretnego oświadczenia woli jest wynikiem procesu decyzyjnego (wola wewnętrzna), zachodzącego w umyśle danej osoby, który następnie zostaje uzewnętrzniony poprzez podjęcie określonych zachowań (wola zewnętrzna). Rozstrzygające znaczenie dla dokonywania czynności prawnych ma oświadczenie woli zobiektywizowane powszechnym znaczeniem użytych dla jego wyrażenia znaków i uwzględnieniem sposobu jego rozumienia przez adresata. Co do zasady, dla oceny treści i skutków prawnych oświadczenia woli, nie ma natomiast znaczenia wola wewnętrzna i nie ma potrzeby ustalać jej treści, poza przypadkami, gdy przepisy prawne, przewidując

od tej ogólnej zasady wyjątki na korzyść woli wewnętrznej, nakazują jej ustalenie ze względu na przypisane jej skutki prawne. Do takich wyjątków należą właśnie przepisy o wadach oświadczenia woli.

Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest świadome i swobodne, gdy zarówno sam proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli, nie były zakłócone przez żadne destrukcyjne czynniki wynikające z aktualnych właściwości psychiki lub procesu myślowego w sposób wyłączający autonomiczne działanie. Brak świadomości lub swobody musi wynikać z takich zakłóceń, których źródło immanentnie tkwi wewnątrz osoby składającej oświadczenie woli. Przyczyna wyłączająca świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi być więc umiejscowiona w samym podmiocie składającym oświadczenie, a nie w jakiejś sytuacji zewnętrznej (tak SN w wyroku z 1 lipca 1974 r., III CRN 119/74, opubl. OSPiKA 2/76 poz. 30 oraz wyrok SA w Poznaniu z 16 października 1992 r., I ACr 516/91, opubl. OSA 1/93 poz. 11).

Kwestia związana z ustaleniem, że oświadczenie woli było wadliwe w rozumieniu art. 82 k.c., jest ponadto o tyle ważna, gdyż pociąga za sobą nie tylko nieważność samego oświadczenia woli, ale jednocześnie wywołuje dalsze skutki w postaci zniweczenia powstałego stosunku prawnego, w tym przypadku umowy dożywocia.

W rozpoznawanej sprawie ocena całokształtu okoliczności wymaga wyjątkowej wnikliwości, z uwagi na to, że przedmiotowa czynność prawna została zawarta w formie aktu notarialnego. Forma notarialna ma szczególnie uprzywilejowany charakter, ponieważ ze względu na jej sporządzenie przed notariuszem, będącym osobą zaufania publicznego, odpowiada przesłankom każdej innej formy i zastępuje każdą inną formę. Akt notarialny jest także z punktu widzenia samych stron i osób trzecich formą dającą największy stopień bezpieczeństwa i pewności. W przypadku sporządzania aktu notarialnego jest jeszcze dodatkowe zabezpieczenie, polegające na tym, że notariusz weryfikuje całokształt okoliczności związanych z zawieraną umową. Przejawem tego jest chociażby art. 86 Prawa o notariacie (ustawa z 14 lutego 1991 r., tekst jednolity Dz. U. Nr 42 z 2002 r. poz. 369), który stanowi, że notariuszowi nie wolno dokonywać czynności notarialnej, jeżeli poweźmie wątpliwość, czy strona czynności notarialnej ma zdolność do czynności prawnych. Z przepisu tego wynika też, że notariusz w miarę swoich możliwości powinien zbadać i upewnić się, czy osoba dokonująca czynności jest w stanie uczynić to w sposób świadomy i swobodny. W odniesieniu do zawartej przez strony umowy dożywocia to zabezpieczenie jednak zawiodło i stąd konieczna się stała ingerencja ze strony Sądu.

Treścią hipotezy art. 82 k.c. jest złożenie oświadczenia woli przez osobę znajdującą się w stanie choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innych, chociażby nawet przemijających zaburzeń czynności psychicznych, które wyłączały jej świadomość albo uniemożliwiały powzięcie decyzji i wyrażenie woli w sposób swobodny. Z taką hipotezą art. 82 k.c. łączy dyspozycję w postaci sankcji bezwzględnej nieważności złożonego oświadczenia woli. Świadomość dotyczy zarówno powzięcia decyzji, jak i wyrażenia woli – potwierdza to łącząca je koniunkcja.

Wymaga podkreślenia, że ocena w przedmiocie istnienia stanu wyłączającego świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi być w świetle art. 82 k.c. kategorię kategoryczna. Musi być zatem zdecydowanie ustalenie, że zachodził lub nie zachodził stan wyłączający świadomość. Brak świadomości i swobody musi być zupełny, art. 82 k.c. bowiem wiąże przewidziane w nim skutki tylko z całkowitym wyłączeniem. Dlatego o żadnym stopniowaniu tego stanu nie może być mowy. (Stanisław Rudnicki, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2004 Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, wydanie VI zmienione, s. 484)

W niniejszej sprawie zostały spełnione opisane wyżej przesłanki. Zebrany w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje na to, że w dniu zawarcia przedmiotowej umowy darowizny J. B. (1) znajdowała się w stanie wyczerpującym hipotezę art. 82 k.c., a więc była w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, przez co jej oświadczenie woli było wadliwe. Decydujące znaczenie miał tutaj niewątpliwie, przeprowadzony w toku postępowania, dowód z opinii biegłej psychiatry. Opinia ta jest wyczerpująca, rzetelna oraz precyzyjnie udziela odpowiedzi na postawione pytanie. Sporządzona została zgodnie z wymaganiami fachowości i niezbędną wiedzą medyczną. Wreszcie, co najważniejsze, opinia ta jest kategorię kategoryczna i jednoznaczna, gdyż stwierdza, iż w chwili zawarcia umowy darowizny znajdowała się w stanie psychicznym wyłączającym jej świadome oraz swobodne podjęcie decyzji

i wyrażenie swojej woli. Sąd w pełni uznał wartość dowodową opinii biegłej oraz zaakceptował, jako całkowicie przekonywujące, wnioski wynikające z jej treści.

Samo złożenie oświadczenia woli w stanie określonym w przepisie art. 82 k.c. powoduje jego nieważność i nie ma potrzeby badania jakichkolwiek innych okoliczności.

Mając na uwadze powyższe, Sąd ustalił, że czynność prawna, w postaci umowy darowizny nieruchomości położonej w miejscowości S., gmina O., wpisanej do księgi wieczystej o numerze (...) z dnia 24 czerwca 2014 roku, Rep.(...)zawarta przed notariuszem G. S. (2), pomiędzy J. B. (1), a M. L. B. (2) jest nieważna.

Stwierdzenie nieważności czynności prawnej obejmującej oświadczenie woli złożone przez jedną ze stron, uchyla dotychczasowy stosunek prawny. Stwierdzenie nieważności ma zatem na celu pozbawienie umowy jej skutków prawnych i powrót do stanu poprzedniego.

Jako, że Sąd w niniejszej sprawie nie orzekał o obowiązku wydania nieruchomości żądania ewentualne pozwanej pozostały bez rozpoznania.

Z uwagi na to, że żądanie powódki zostało uwzględnione w całości, sąd o kosztach procesu rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Koszty poniesione przez stronę powodową wyniosły łącznie 9.204,97 zł (wynagrodzenie dla pełnomocnika wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa – 3.617 zł, opłata od pozwu – 5.000 zł, wykorzystana część zaliczki na wynagrodzenie biegłych łącznie – 5.87,97 zł). Wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zostało przez sąd z uwzględnieniem rodzaju i stopnia zawłości sprawy oraz nakładu pracy pełnomocnika na podstawie § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.). Ponieważ strona pozwana przegrała proces w całości, sąd zasądził od niej na rzecz powódki kwotę 9.204,97 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu Sąd orzekł w oparciu o § 19, § 20 w zw. z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.) uwzględniając stawkę należnego podatku od towarów i usług w wysokości 23%, przyznając adwokatowi W. G. kwotę 4.428 zł. Jednocześnie Sąd nakazał wypłacić tą kwotę ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi.

O zwrocie niewykorzystanej części zaliczki na wynagrodzenie biegłego sąd orzekł na podstawie art. 80 ust.2 w zw. z art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t. ze zm.).

z/ odpisy wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.